

Берн Э. Психология человеческих взаимоотношений. - М: Прогресс, 1988.

Бэрон Р. Ричардсон Д. Агрессия. - СПб.: Питер, 1997

Малигіна Ганна Степанівна, м. Одеса, аспірантка кафедри диференціальної і спеціальної психології ОНУ імені І.І.Мечникова.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ОСОБИСТІСНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Уміння узяти на себе відповідальність за власні дії і вчинки, є специфічною для зрілої особистості формою толерантної поведінки, що виражається в усвідомленні себе як першопричини здійснюваних вчинків та їх наслідків і в усвідомленні і контролі своєї здатності виступати причиною змін (чи протидії змінам) у навколишньому світі і у власному житті. У психології, переважно західній, відповідальність вивчалася не як цілісне явище, а в окремих її формах прояву або аспектах, однією з таких форм відповідальності є соціальна відповідальність — схильність людини поводитися відповідно до інтересів інших людей і соціуму взагалі, а не в егоїстичних інтересах, дотримуватися прийнятих норм і виконувати рольові обов'язки.

Аналіз наукових першоджерел дозволяє стверджувати, що, незважаючи на широкий інтерес наукового співтовариства до проблеми відповідальності, внутрішньої психологічної структури цього феномену в науці не існує. Ми розглядаємо відповідальність як складну інтегральну властивість особистості, яка виражається в глибокому взаємозв'язку об'єктивної необхідності виконання громадських норм, внутрішньої готовності нести відповідальність за себе і за інших і активної реалізації цієї готовності у будь-яких життєвих ситуаціях. В даному випадку йде мова не про відповідальність-необхідність, відповідальність-обов'язок, а про відповідальність-потребу, яка є головним критерієм зрілої особистості. Як визначити, наскільки відповідальна конкретна людина? За якими критеріями можна виділити відповідальну людину із загальної маси безвідповідальних людей? Чи можна розділяти людей на відповідальних і безвідповідальних? Усі ці питання вимагають

детального наукового вивчення із залученням диференціально-психологічного і темпорального підходів. Відповідальність, на відміну від відчуття провини, зосереджена на дії та її результатах, вона знаходиться в теперішньому часі і тягнеться у майбутнє. Одне з кардинальних питань психології відповідальності - це питання про співвідношення особистої і соціальної відповідальності. Тому, на наш погляд, особливого значення набуває виявлення внутрішньої структури відповідальності, її основних показників та їхня феноменологія. На наш погляд, відповідальність, як стійка особистісна характеристика, містить три основні показники:

1. Виконавська відповідальність, під якою ми розуміємо її дисциплінарний компонент, коли суб'єкт: а) діє відповідно до встановлених правил і норм; б) чутливий до зовнішнього контролю - якщо завдання перевіряється - виконує його краще; в) після виконання доручення або справи самостійність і ініціативу проявляє рідко.

2. Особиста відповідальність, коли суб'єкт до усіх доручень і обов'язків відноситься ретельно, розуміючи їх необхідність, навіть за відсутності зовнішнього контролю. Проте, із-за підвищеної тривожності і емпатійності, схильності до переживань, рефлексій, демонструє тенденцію до самостійного виконання доручень, а не можливості залучення інших людей або вимагання їх виконання від підлеглих.

3. Відповідальність за іншого, коли суб'єкт, будучи хорошим організатором, здатний узяти на себе відповідальність за дії інших, може їх критично оцінити, знайти загальну точку зору, а не нав'язати власну.

На наш погляд, різні сполуки цих показників, домінування одного над іншими характеризує якісна своєрідність кожного суб'єкта і забезпечують диференціальний підхід до розуміння відповідальності, характеризують її внутрішню структуру. Крім того, в названих показниках проявляється динаміка «визрівання» відповідальності - від нижчого рівню - виконавської відповідальності, до більш високого - відповідальності за іншу людину.

Литература

Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности / Абульханова-Славская К.А.. – М.: Наука, 1980. – 335 с.

Знаков В.В. Понимание как проблема человеческого бытия / Знаков В.В.

//Психологический журнал. - 2000. - Т. 21. - №2.-С. 7-15.

Муздыбаев К. Психология ответственности /Муздыбаев К. – М.: Наука, 200. – 435с.

Матвеева Ирина Игоревна, г. Одесса, студентка ОНУ им. И. И. Мечникова

ИЗМЕНЕНИЕ ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВОЙ СФЕРЫ ВРЕМЕННЫХ МИГРАНТОВ В РЕЗУЛЬТАТЕ КРОСС КУЛЬТУРНОЙ АДАПТАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ СТУДЕНТОВ ИНОСТРАНЦЕВ)

Еще с давних времен множество причин заставляло людей передвигаться по всей планете. Процессы миграции особенно усилились в современном политическом мире. Стремительная глобализация ведёт к тому, что во всех социальных сферах – в образовании, бизнесе, досуге, общественных отношениях – резко увеличивается количество контактов между представителями разных культур.

Проблема исследования социально – психологических закономерностей аккультурации (вхождения в чужую культуру), кросс – культурной адаптации этнических меньшинств приобретает в наше время очень важное значение.

Большинство исследователей феномена кросс – культурной адаптации (К. Уорд, Дж. Берри, Е. Гришина, М. Южанин и др.) рассматривают его как процесс и результат активного взаимодействия индивида с новой культурной средой, которое ведёт к достижению высокого уровня функционального и психологического благополучия.

На основании экспериментальных данных К. Уорд выделила аффективные, когнитивные и поведенческие критерии успешности кросс – культурной адаптации мигрантов: психологическое благополучие, эффективное функциональное взаимодействие с местным населением, успешное выполнение профессиональных (учебных) задач, решение проблем повседневной жизни, принятие соответствующих установок и ценностей.

В понятие «мигрантов» мы включаем все категории субъектов кросс